

**«ՄԵՎԾՈՎՅԱՆ ՄԻՆԵՐԳԻԱ» ԾՐԱԳԻՐԸ
ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԸ**

Միխայիլ Աղաջանյան

Սնծովյան-կովկասյան տարածաշրջանը վերջին ժամանակներս ավելի շատ է գրավում խոշոր միջազգային դերակատարների ուշադրությունը: Աշխարհագրությամբ տարածաշրջանը գտնվում է Եվրոպայի և Ասիայի միակցման տեղում և այն տարածքի գլխավոր մասերից է, որն աշխարհաքաղաքական բառապաշարում հայտնի է «Եվրասիա» անունով:

Տարածաշրջանի մեծ մասը՝ նրա սնծովյան հատվածը, գտնվում է երկու խոշոր տարածաշրջանային դերակատարների՝ Ռուսաստանի և Թուրքիայի անմիջական, ինչպես նաև Եվրամիության՝ տարածաշրջանին հարակից խոշոր աշխարհամասային երկրների ազդեցության ներքո: Տարածաշրջանում ռազմավարական հետաքրքրություններ ունի նաև ԱՄՆ-ը: Եթե վերոնշյալ առաջին երկու դերակատարների (որոնք ուղղակի ելք ունեն դեպի Սև ծով, ինչպես նաև Հարավային Կովկասի հետ հարևանության անմիջական ու ամենաերկար գիծը) շահերը հիմնականում կենտրոնանում են Սև ծովում և Հարավային Կովկասում իրենց հատուկ դիրքերի պահպանման վրա, ապա ԵՄ-ը և ԱՄՆ-ը գործում են որպես այնպիսի ուժեր, որոնք փորձում են թափանցել այդ տարածաշրջանների քաղաքական և տնտեսական տարածք:

Ռուսաստանը և Թուրքիան ավելի շատ ձգտում են հանդես գալ որպես «ամուր» ուժ, այսինքն՝ ուժ ռազմաքաղաքական ներուժի ավելի մեծ օգտագործմամբ:

Այս տարածաշրջանում ԵՄ-ը, որպես եվրոպական վերազգային կառույց, հետևողական քաղաքականություն չունի: Այն, ինչ փորձում է իրականացնել ԵՄ-ը այնպիսի ծրագրերի ընդունմամբ, ինչպես, օրինակ, «Սնծովյան սիներգիան» է կամ «Արևելյան գործընկերությունը», ԵՄ առանձին անդամ երկրների (Գերմանիա, Լեհաստան, Ռումինիա) շահերի կենտրոնացված արտահայտությունն է: Նշված ծրագրերը կոշտ կախման մեջ են գտնվում այդ երկրների նախաձեռնողականությունից, հավակնոտությունից և գործողությունների հետևողականությունից:

ԱՄՆ-ը տրամադրված է տարածաշրջանում գործել գերազանց ռազմաքաղաքական դիրքերից, քանի որ կարծում է, թե մի կողմից՝ «փափուկ ուժի» կիրառմամբ տարածաշրջանում ազդեցության գոտու «բացն» արդեն զբաղեց-

ված է եվրոպացիների կողմից, իսկ մյուս կողմից՝ կարծում է, թե տարածաշրջանը խիստ ռազմականացված է և ծանրաբեռնված առաջին հերթին տարածքային բնույթի չլուծված միջպետական խնդիրներով: Դա հնարավորություն է տալիս ԱՄՆ-ին ռազմաքաղաքական դիրք գրադեցնել տարածաշրջանում տեղային ռազմական ներկայության ստեղծման միջոցով, թեև առայժմ չի հաջողվում այդ ներկայությունն ապահովել Սև ծովի ողջ պարագծով՝ դեպի Հարավային Կովկաս ուղղակի և երկարատև ելքով:

Հայաստանի համար Սևծովյան-կովկասյան տարածաշրջանում ներգրավվելու և գործելու եվրոպական պրակտիկան հետաքրքրություն է ներկայացնում հետևյալ նկատառումներով.

1. Թեև տարածաշրջանում ազդեցության անմիջական լծակները գտնվում են Ռուսաստանի և Թուրքիայի, մասամբ ԱՄՆ ձեռքում, այնպիսի երկրներ, ինչպիսիք են Գերմանիան, Լեհաստանը, Ռումինիան, փորձում են գտնել տարածաշրջանում իրենց քաղաքական գծի տարբերակիչ նրբությունները, ինչը լրացուցիչ հնարավորություններ է ստեղծում այստեղ ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու և տարածաշրջանային նախագծերին Հայաստանի մասնակցության համար:
2. Որքան խոշոր է դերակատարը, այնքան ավելի «խոշորացված» է նրա մոտեցումը Սևծովյան-կովկասյան տարածաշրջանին. տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքական արժեքավորությունը ԱՄՆ-ը դիտարկում է գերազանցապես համատարածաշրջանային ասպեկտով, այլ ոչ թե տարածաշրջանի կոնկրետ երկրների հանդեպ տարբերակված մոտեցման համատեքստում: Իսկ եվրոպական երկրներն ավելի շատ փորձում են տարածաշրջանին մոտենալ տարբերակված դիրքերից, ինչն իր արտահայտությունն է գտել «Արևելյան գործընկերություն» ծրագրի (2008թ.) դրույթներում, այն դեպքում, երբ 2007թ. ընդունված «Սևծովյան սիներգիա» ծրագրում կիրառված է համատարածաշրջանային մոտեցումը: Տարածաշրջանի երկրների հետ ԵՄ հարաբերությունների տարբերակումն ի հայտ է եկել նաև Եվրոպական հարևանության քաղաքականությունում (*European Neighbourhood Policy*) և դրա հիման վրա ընդունված Գործողությունների պլանում (*Action Plans*)՝ առանձին վերցրած յուրաքանչյուր երկրի համար:
3. ԵՄ և նրա առանձին անդամ երկրների շահի գնահատականը՝ գերազանցապես էներգետիկ դիրքերից, մակերեսային է: ԵՄ-ում լավ գիտակցում են, որ եվրոպական ազդեցության ուժեղացումը, հատկապես Հարավային Կովկասում, լիարժեք և երկարատև չի լինի, եթե հետապնդվող նպատակներն ամբողջությամբ կենտրոնացվեն Ադրբեջանի (որպես «Էներգակրի») և Վրաստանի (որպես «Էներգատարանցողի») շուրջ: Էներ-

գետիկ ռեսուրսներ չունենալով և ներգրավված չլինելով ներկա տրանսպորտային երթուղիներում՝ Հայաստանը տիրապետում է ռազմաքաղաքական ռեսուրսների և դրսևորում է իր ազդեցությունը, ինչն անհրաժեշտ է տարածաշրջանում ուժերի հաշվեկշռի պահպանման համար: Հայաստանի ներգրավվածությունը ԵՄ արտաքին քաղաքական օրակարգում և իր սեփական արտաքին քաղաքական գծի հարաբերակցությունը ԵՄ արտաքին քաղաքականության հետ գնահատական է ստանում Բրյուսելի պաշտոնական կառույցներում: Այսպես, Եվրահանձնաժողովը նշում է, որ Հայաստանը լայնորեն կապակցվում է ԵՄ Ընդհանուր արտաքին քաղաքականության և անվտանգության քաղաքականության հետ (հռչակագրերի ավելի քան 80%-ի գծով) և ընդհանուր առմամբ ակտիվ է ԵՄ-ի հետ արտաքին քաղաքականության և անվտանգության քաղաքականության խնդիրների շուրջ համագործակցությունում¹:

Անցած տարվա օգոստոսից հետո ծավալված իրադարձությունների զարգացումը ցույց տվեց, որ ԵՄ-ը փորձում է ֆիզիկական ներկայություն հաստատել տարածաշրջանում, որը ներկա փուլում ներկայացված է Վրաստանում դիտորդական առաքելությամբ: «Սառեցված» հակամարտություններն այլևս չեն դիտարկվում որպես կետեր, որոնց վերահսկողությունը պետք է իրականացվի «կողմից». տարածաշրջանում սեփական քաղաքականության արդյունավետության համար, լինի էներգետիկա, թե տնտեսության մեկ այլ ուղղություն, անհրաժեշտ է ֆիզիկական ներկայություն տարածաշրջանում: Իսկ նման ներկայության ապահովումը չի կարող իրականանալ առանց տարածաշրջանի երկրների հետ հարթ և միաժամանակ տարբերակված հարաբերությունների, ընդհուպ մինչև նոր ինքնիշխան պետական կազմավորումների ճանաչման համարձակ քայլերի պատրաստ լինելը:

ԵՄ «Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի նշանակությունն այն ուղղություններով, որոնք շոշափում են Հայաստանի շահերը և որոնք վերաբերում են Հարավային Կովկասի էթնոքաղաքական հակամարտությունների կարգավորմանը, կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ:

Պատրաստվելով Եվրամիության ընդլայնմանը²՝ Եվրահանձնաժողովը նախապես, դեռ 2006թ. դեկտեմբերին, իր «Հարևանության եվրոպական քաղա-

¹ European Neighbourhood Policy – Armenia, MEMO/09/182. Brussels. 23 April 2009.

² 2008թ. փետրվարին, 2007թ. հունվարի 1-ին ԵՄ Բուլղարիայի և Ռումինիայի մուտքից մեկ տարի հետո, Կիևում, «Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի անդամ երկրների արտգործնախարարների առաջին խորհրդակցությունում, Եվրահանձնաժողովի արտաքին կապերի և հարևանության եվրոպական քաղաքականության գծով հանձնակատար Բ.Ֆերերո-Վալդները հայտարարեց. «Այն բանից հետո, երբ մեկ տարի առաջ Բուլղարիան և Ռումինիան միացան ԵՄ-ին, վերջինն այլևս արտաքին խաղացող չէ այս տարածաշրջանում: Այժմ այն տարածաշրջանի անբաժանելի մասն է»:

քականության ամրապնդման մասին» փաստաթղթով Սևծովյան տարածաշրջանը հայտարարել էր խորացված տարածաշրջանային համագործակցության տարածք, որտեղ «Մոլդովան, Ուկրաինան և Հարավային Կովկասի երկրները միանում են Եվրամիության և Ռուսաստանի ու Թուրքիայի հետ»¹:

ԵՄ գործունեության նշանակությունը Սևծովյան տարածաշրջանում նշվում է ԵՄ նախագահության «Հարևանության եվրոպական քաղաքականության ամրապնդումը» հաշվետու զեկուցման մեջ (2007թ. հունիս)։ «Սև ծովի տարածքը ԵՄ-ի համար հսկայական ռազմավարական նշանակության հարևան տարածաշրջան է, որտեղ տեղի ունեցող իրադարձություններն ուղղակի արձագանք են գտնում ԵՄ-ում: Եկել է Սևծովյան տարածաշրջանում ԵՄ ուժեղացված, համաձայնեցված և հավելյալ մասնակցության պահը, հատկապես Հարևանության խորացված եվրոպական քաղաքականության շրջանակներում»²:

2007թ. ապրիլին Եվրահանձնաժողովն ընդունեց ԵՄ քաղաքականությունը Սևծովյան տարածաշրջանում՝ հրապարակելով «Սև ծովի սիներգիան՝ տարածաշրջանային համագործակցության նոր նախաձեռնություն» անվանված փաստաթուղթը:

Սև ծովի տարածաշրջանի երկրների շարքում դեպի այդ ծով ելք չունեցող երկրները ներգրավելը Եվրահանձնաժողովը հիմնավորում է հետևյալ կերպ. «Թեև Ադրբեջանը, Հայաստանը, Հունաստանը և Մոլդովան ծովափնյա պետություններ չեն, պատմությունը, աշխարհագրական մերձավորությունը և սերտ կապերը նրանց դարձնում են բնական տարածաշրջանային դերակատարներ»³:

«Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի իրականացմամբ շահագրգիռ ԵՄ երկրներում տարբեր դիրքորոշումներ կան՝ կապված ծրագրում այնպիսի երկրների դերի հետ, ինչպիսին, օրինակ, Ռուսաստանն է: Մասնավորապես, Լեհաստանի կարծիքով՝ Ռուսաստանն այս ծրագրում չպետք է գլխավոր դեր խաղա, իսկ Ռումինիայի կարծիքով՝ այն պետք է դառնա հավասար գործընկեր: Հայտնի է նաև, որ Լեհաստանը ձգտում է ծրագրում ներգրավել նաև Բելառուսը⁴:

«Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի ստեղծման դրդապատճառներից է այն պնդումը, թե ժամանակն է, որ ԵՄ-ն ավելի մեծ մասնակցություն ունենա «տարածաշրջանային մակարդակով համագործակցության գերակայությունների և

¹ Communication On Strengthening the European Neighbourhood Policy, COM (2006)726 final. 04.12.2006.

² Strengthening the European Neighbourhood Policy - Presidency Progress Report, European Council. 10874/07. 21-22.06.2007.

³ Black Sea Synergy – A New Regional Cooperation Initiative, COM (2007) 160 final. Brussels, 11.04.2007.

⁴ Ирина Пашковская, Европейский Союз: энергетическая политика в отношении новых независимых государств // «Аналитические доклады» (Институт международных исследований МГИМО (У) МИД России), Выпуск 1 (22), Июль 2009, с. 14.

մեխանիզմների որոշման մեջ»¹:

Ծրագրի գործողության հիմնական սկզբունքը, որը ձևակերպվեց 2007թ. հունիսին, «ճկուն երկրաչափությունն» է. «Սևծովյան տարածաշրջանային համագործակցության առաջընթացի համար միշտ չէ, որ պահանջվում է սևծովյան բոլոր պետությունների մասնակցությունը կամ, հակառակը, այն կարող է շահել հարևան տարածաշրջանների, ինչպիսին է Դունայի տարածաշրջանը, նախաձեռնությունների հետ սերտ համագործակցությունից»²:

ԵՄ փաստաթղթերի որոշ ձևակերպումներում նշվում է այն մասին, որ «Սևծովյան սիներգիա» ծրագիրը նպաստում է «սառեցված» հակամարտությունների կարգավորմանը: Դրանք բարձր հակամարտածին տարածաշրջաններում ԵՄ-ի կողմից «փափուկ ուժի» կիրառման մտադրություն են պարունակում: Այսպես, օրինակ, նշվում է, որ «Սևծովյան սիներգիան ԵՄ նախաձեռնությունն է և գործիք Սևծովյան տարածաշրջանում համագործակցության զարգացման համար՝ ուղղված դեմոկրատական և տնտեսական բարեփոխումների խթանմանը և տարածաշրջանում հակամարտությունների լուծմանն օժանդակելուն»³, կամ՝ «Սևծովյան սիներգիան նպատակ ունի հարաբերակցել տարածաշրջանային զարգացումը Վրաստանի, Մոլդովայի, Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջև «սառեցված» հակամարտությունների լուծման հետ»⁴:

«Սառեցված» հակամարտությունների մասին ծրագրի տեքստում ձևակերպում կա այն մասին, որ «հատուկ ուշադրություն կհատկացվի տարածաշրջանում վստահության ամրապնդմանն օժանդակելուն՝ ներառյալ հատկապես բաժանված մասերը միացնելուն ուղղված համագործակցության ծրագրերը»:

Այս ձևակերպումը բավական արհեստական և գործնականում անիրականանալի բնույթ է կրում: Մի կողմից՝ «բաժանված մասերը միացնել» ասելով ավելի շուտ հարկ է հասկանալ «առանձնացած տարածքների «վերադարձ» նախկին «մետրոպոլիաներին», մյուս կողմից՝ ԵՄ կառույցները հակամարտության կողմերի միջև գործնականում վստահության և համագործակցության միջոցների հետևողական սխեմա չեն մշակել՝ «միացման» հռչակված նպատակի իրականացման պայմաններ ստեղծելու համար:

«Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի ինստիտուցիոնալ-կազմակերպչական համակարգն ընդհանուր առմամբ հստակ գծեր չունի: Ծրագիրն ընդունելիս որոշվել էր, որ դրա շրջանակներում ԵՄ-ը չի ձևավորի առանձին ինստիտուցիոնալ կառույց, քանի որ Եվրահանձնաժողովը ծրագրում է օգտագործել սևծովյան տարածաշրջանի այլ կազմակերպությունների, մասնավորապես, Սև-

¹ Black Sea Synergy – A New Regional Cooperation Initiative. COM (2007) 160 final. Brussels, 11.04.2007.

² Strengthening the European Neighbourhood Policy - Presidency Progress Report, European Council. 10874/07. 21-22.06.2007.

³ Leigh Phillips. This Week in the European Union. <http://euobserver.com>. 08.02.2008.

⁴ Fabrizio Tassinari. Sailing the Black Sea at Last. <http://euobserver.com>. 07.02.2008.

ծովյան տնտեսական համագործակցության (ՄՕՏՀ) կազմակերպության մարմինները, որը զարգացած ինստիտուցիոնալ կառուցվածք ունի:

Բ.Ֆերերո-Վալդները Եվրահանձնաժողովի դիրքորոշումն այս հարցում պարզաբանեց 2008թ. փետրվարին. «Մենք անիվ չենք հայտնագործի. չենք ուզում կրկնել այն, ինչ ուրիշներն արդեն անում են: Մենք նաև չենք ուզում մրցակցել գործող նախաձեռնությունների հետ: Ուստի, մեր ուշադրությունը սևեռված է սևծովյան տարածաշրջանային կազմակերպությունների, մասնավորապես, Սևծովյան տնտեսական համագործակցության կազմակերպության վրա՝ իր անդամների ընդլայնվածությամբ և տարածաշրջանում ունեցած ուրույն դերով: Մեր նպատակը ոչ թե նոր ինստիտուտներ ստեղծելն է, այլ ավելի շուտ՝ սերտ կապեր հաստատելը նրանց հետ, ովքեր արդեն աշխատում են այս բնագավառում, և տեսնելը, թե ուրիշ էլի ինչ կարող ենք ավելացնել այստեղ եղածին»¹:

Որպես արդեն գոյություն ունեցող կազմակերպական կառույց Եվրահանձնաժողովը ծրագրում է նաև օգտագործել Սևծովյան ֆորումը՝ երկխոսության և գործընկերության համար²:

ԵՄ որոշ պատասխանատու պաշտոնյաների հայտարարություններում, որոնք անիջականորեն վերահսկում են Սևծովյան-կովկասյան տարածաշրջանն ընդհանրապես և «թեժ կետերը»՝ մասնավորապես³, ԵՄ ներգրավվածությունը հակամարտությունների կարգավորման գործում ներկայացվում է որպես կայացած փաստ, ընդ որում՝ այդօրինակ ներգրավվածությունը նրանք բնութագրում են որպես «ուղղակի»: Այսպես, Բ.Ֆերերո-Վալդները, Էլյոթ Ռունենալով «Կասպյան հայացք 2008» Ռազմավարական ֆորումում (Բլեդ, Սլովենիա, 2006թ. օգոստոս), հայտարարել է. «Մենք ուղղակիորեն ներգրավված

¹ Benita Ferrero-Waldner, Black Sea Synergy: the EU's approach to the Black Sea region, Black Sea Synergy Ministerial Meeting, Kiev, 14 February 2008.

² Երկխոսության և գործընկերության ֆորումի համատեղ հռչակագրում (2006թ. հունիսի 5) մասնակից երկրները պայմանավորվել էին, որ ֆորումը մշտապես գործող կառույցներ կամ մարմիններ չի ունենալու, և այն չի կրկնելու Սևծովյան տարածաշրջանի համագործակցության առկա մեխանիզմների գործունեությունը: Ֆորումի շրջանակներում փոխգործակցությունը տեղի կունենա միջպետական շփումների, հրապարակային և մասնավոր գործընկերության, միջպետական նախագծերի և միջդիսցիպլինար ակադեմիական հետազոտությունների ձևով: Հռչակագիրը նախատեսում էր համագործակցություն ԵՄ ինստիտուտների հետ ֆորումում քննարկվող առաջարկների իրականացման հարցում:

³ 2008թ. փետրվարին Կիևում, «Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի մասնակից երկրների արագործնախարարների խորհրդակցության նախօրեին, Բ.Ֆերերո-Վալդները հայտարարել է. «Անձամբ ես պատասխանատու եմ «Սևծովյան սիներգիայի» ողջ պոտենցիալի հետազոտման համար և համոզված եմ, որ այդ նոր գործընթացը կարող է նաև թեթևացնել այս տարածաշրջանի «սառեցված» հակամարտությունների համատեղ լուծման ճանապարհը»: (<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction>. 13.02.2008).

ենք Աբխազիայի, Լեռնային Ղարաբաղի և Հարավային Օսիայի հակամարտությունների լուծման մեջ»¹:

Բ.Ֆերերո-Վալդները հայտարարությունն արել է մինչև «Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի ընդունումը: Դրանում ասվում է, որ «Առաջավոր տարածաշրջանային համագործակցությունը նախատեսված չէ տարածաշրջանի հին հակամարտություններն ուղղակիորեն լուծելու համար, բայց այն կարող էր ավելի մեծ փոխադարձ վստահություն ստեղծել, և ժամանակի ընթացքում կարող էր օգնել վերացնելու որոշ պատենշներ, որոնք կանգնած են դրանց լուծման ճանապարհին»: Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ ԵՄ-ը 2007թ. և հատկապես 2008թ. օգոստոսից հետո փոքր-ինչ իջեցրել է իր քաղաքական պահանջների նշաձողը՝ վճռելով ամրագրվել «ուղղակի ներգրավման» և «առաջավոր տարածաշրջանային համագործակցության» սկզբունքների միջին դիրքում: Որպես միջին դիրք հանդես է գալիս ֆիզիկական ներկայության սկզբունքը հակամարտություններ ունեցող տարածաշրջաններում, ինչը ներկա փուլում, անցած տարվա օգոստոսից հետո, դրսևորվում է ԵՄ դիտորդական առաքելությամբ Վրաստանում: Ֆիզիկական ներկայություն ասելով հասկացվում է իրավիճակի մոնիթորինգը հակամարտությունների գոտիներում: Ի դեպ, այս մասին ուղղակիորեն ասվում է «Սևծովյան սիներգիա» ծրագրի տեքստում. «ԵՄ-ը նաև պետք է ուղիներ փնտրի մոնիթորինգի անցկացման մեջ իր մասնակցությունն ուժեղացնելու համար»:

Ղարաբաղյան հակամարտության գոտում եվրոպական ներկայության հնարավորության մասին ԵՄ պաշտոնյաներն ընդգծել են դեռ 2006թ., Հարավային Օսիայի և Վրաստանի սահմանին ԵՄ դիտորդական առաքելության տեղակայումից ավելի քան երկու տարի առաջ: Հարավային Կովկասում ԵՄ հատուկ ներկայացուցիչ Հ.Տավլիտեն (ԵՄ հատուկ ներկայացուցիչն էր 2003թ. հուլիսից մինչև 2006թ. փետրվարը) 2006թ. փետրվարին հայտարարել է. «Եվրոպան խաղաղարարներ և «օրհնանքի արարողություն» (*«blessing ceremony»*) է խոստացել Լեռնային Ղարաբաղի համար, եթե Հայաստանը և Ադրբեջանը կարողանան պայմանավորվել»²: Ի՞նչ նկատի ունենա «օրհնանքի արարողություն» ասելով՝ հետագայում չի պարզաբանվել, սակայն կարելի է ենթադրել, որ դե ֆակտո Լեռնային Ղարաբաղի պետականության պահպանում անորոշ երկար ժամանակով, Դաշտավայրային Ղարաբաղի տարածքներում խաղաղարար առաքելության տեղակայումից հետո:

Հետաքրքիր են եվրոպական փորձագետների գնահատականները, որոնց կարծիքը հաշվի են առնում ԵՄ քաղաքական որոշումներ կայացնող կենտ-

¹ Benita Ferrero-Waldner, Political reform and sustainable development in the South Caucasus: the EU's approach, «Caspian Outlook 2008» Bled Strategic Forum. Slovenia. 28 August 2006.

² Andrew Rettman, Kosovo issue inflaming separatism in EU neighbours. <http://euobserver.com>. 24.02.2006.

րոններում: Հարավօսական հակամարտության գոտում անցյալ տարվա սրացումից գրեթե անմիջապես հետո Եվրախորհրդի արտաքին հարաբերությունների գծով փորձագետները (*European Council on Foreign Relations*) հրապարակեցին «Կարո՞ղ է արդյոք ԵՄ-ը խաղաղություն շահել Վրաստանում» գեկույցը¹: Ջեկույցի հեղինակներն առաջարկում էին, մասնավորապես, հետևյալ հանձնարարականները, որպեսզի ԵՄ-ի համար առավելագույն շահավետությամբ օգտագործվեն իրադարձությունները Հարավային Օսիայի շուրջ. «Քանի որ ԵՄ-ը գլխավոր միջնորդն է Մոսկվայի և Թբիլիսիի միջև, եվրոպական առաջնորդները իրադարձությունների զարգացման վրա ազդելու նոր հնարավորություն են ստացել: Եթե նրանք օգտվեն դրանից, ԵՄ-ը կարող է «խաղաղություն շահել»՝ չփորձելով վերականգնել հին ու անկայուն *status-quo-ն* Վրաստանում կամ պատժելով Ռուսաստանին, այլ փոխելով խաղի կանոնները հետխորհրդային ողջ տարածքում... Ռուսաստանի հանդեպ կարճաժամկետ պատժամիջոցներ կիրառելու վրա կենտրոնանալու փոխարեն ԵՄ-ը պետք է արագ գործի, որպեսզի բարձրացնի հեղինակությունը Արևելյան հարևանության տարածաշրջանում և օգնի կայունացնելու մյուս հակամարտային տարածաշրջանները՝ ուշադրություն դարձնելով ինչպես հին՝ «սառեցված» հակամարտություններին, այնպես էլ հնարավոր թեժ կետերին»:

¹ *Nicu Popescu, Mark Leonard and Andrew Wilson, Can the EU Win the Peace in Georgia? European Council on Foreign Relations Policy Brief. 25.08.2008.*